

נייר עמדה בנושא

הצעת חוק איסור לשון הרע (תיקון - חשיפת פרטי מעוול), התש"ע-2010 מוגש לוועדת המדע והטכנולוגיה

הדילמה הערכית

רשת האינטרנט מאפשרת חופש ביטוי אנונימי ותפוצה רחבת היקף לביטוי זה. שמירת האנונימיות של המפיץ מהווה אינטרס ציבורי, שכן היא מאפשרת הבעת דעה חופשית ללא חשש. מאידך, האנונימיות מנוצלת לא אחת על מנת להציג מידע שקרי במטרה לפגוע באחר. במצב זה יכולתו של הנפגע לדרוש את חשיפת זהותו של המעוול מהווה אף היא אינטרס ציבורי של הגנה על שמו הטוב וכבודו של הנפגע.

הדילמה היא אם נכון לאפשר חשיפת זהותו של מפרסם לשון הרע באינטרנט תוך פגיעה באנונימיות שבמסגרתה נכתבו הדברים על מנת להגן על הנפגע, או שמא חשובה יותר השמירה על האנונימיות בשל העובדה שהיא השומרת על חופש הביטוי בצורה הטובה ביותר.. הצעת חוק איסור לשון הרע (תיקון - חשיפת פרטי מעוול), התש"ע-2010 מבקשת לאפשר למי שהופץ נגדו ברשת האינטרנט לשון הרע בצורה אנונימית, לחייב את ספקי האינטרנט לחשוף את פרטי המעוול בכפוף לשיקול דעתו של בית המשפט.

המבט היהודי

המבט היהודי רגיש לשני העקרונות. מחד, הוא רגיש לשמירה על פרטיותו של המפיץ, ומאידך הוא רגיש גם להגנה על שמו הטוב של הנפגע. מקורם של הערכים הללו הוא באיסורי "לשון הרע" ו"רכילות", אשר מהותם איסור פגיעה באחר על ידי הפיכת דבריו שבצנעה לנחלת הרבים.

עקרונות

- על פי ההלכה מי שחושף ברבים פרטים מוצנעים של אחר עובר על איסור רכילות, שהוא איסור חמור מן התורה.¹ בכלל איסור זה "יש איסור לבקש ולחפש מסתוריו של חברו".² משום כך, ככלל על פי ההלכה יש להימנע מחשיפת זהותו של מי שהתבטא ברשת האינטרנט באנונימיות, אלא אם כן חשיפה זו מקדמת ערך משמעותי אחר.
- מאידך, חכמינו התייחסו בחומרה למי שמלבין את פני חברו ברבים, עד שקבעו כי "המלבין פני חברו ברבים - כאילו שופך דמו".³ ברוח זו הסבירו מפרשי המקרא שהפסוק "אָרוּר מִכָּה רָעָהוּ בְּסִתְרָא"⁴ מתייחס למי שמספר לשון הרע בסתר, ושהביטוי "ארור" מדגיש את החומרה היתרה שבמעשיו.
- תפקידה של החברה היא להגן על הנפגע, והיא אינה רשאית לעמוד מנגד כאשר דמו נשפך, כקריאת התורה "לא תַעֲמֹד עַל דַּם רָעָךְ אֲנִי ה'".⁵

ההכרעה בדילמה

בשאלת הלגיטימיות של חשיפת פרטי מעוול, עומדת הזכות לפרטיות של המפרסם אל מול הפגיעה בכבודו של מי שפורסם לשון הרע אודותיו. במציאות של סתירה בין הערכים, גוברת חובת ההגנה על הנפגע על פני ההגנה על פרטיותו של הפוגע, מהשיקולים הבאים:

1. זכותו של אדם לפרטיות אינה עומדת לו כאשר הוא מנצל אותה בכדי לפגוע באחר.⁶ על כן במקרה זה יש להעדיף הגנה על נתקף, גם כאשר לשם הגנה זו יש לפגוע בזכויות הפרטיות של התוקף.⁷
2. יש להתייחס בחומרה יתרה ללשון הרע המופץ באמצעות האינטרנט מפני תפוצתו הרבה,⁸ וכך משום "שנשאר הרושם לעולם ועד".⁹
3. כשם שהזכות לפרטיות לא הייתה עומדת בפני ההגנה מאלימות פיזית, אין הצדקה שהיא תעמוד בפני ההגנה מאלימות מילולית.
4. לפגיעה האנונימית השלכה מוסרית חמורה במיוחד, מפני שהיא עלולה להפוך ל"עניין שבשגרה ותכונה של אופי",¹⁰ והיא עשויה להפוך לנורמה חברתית רחבה.
5. על פי המבט היהודי הגנה מפני מי ש"מכה רעהו בסתר" מהווה נדבך בסיסי במחויבותה של החברה כלפי האזרחים ובערבות ההדדית שלה. בהקשר זה ראוי לציין כי איסור "מכה רעהו בסתר" נאמר לעם ישראל בהר גריזים ובהר עיבל עם כניסתם לארץ ישראל. עיון בפסוקים מעלה כי חובתה של החברה הישראלית לחשוף את מי שמכים את רעיהם בסתר מהווה חלק מהותי מהפיכתנו לעם, כפי שנאמר בהקדמה לאירוע זה: "...הסֶפֶת וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נְהִייתָ לְעָם לְה' אֱלֹהֶיךָ".¹¹

רבני צהר תומכים בהצעת חוק איסור לשון הרע (חשיפת פרטי מעוול), התש"ע-2010,
על בסיס השיקולים שהובאו בנייר.

¹ הרמב"ם, משנה תורה, הלכות דעות פרק ז הלכה א. חשיבות פרטיותו של אדם מחייבת בין השאר שכנים לבנות במשותף מחיצה ביניהם הנדרשת בכדי לשמור על פרטיותם; עיינו בבא בתרא דף ב עמוד א ופירוש הרמב"ן שם.

² רבי יעקב חגיז, מגדולי ישראל במאה הי"ז, שו"ת הלכות קטנות חלק א סימן רעו.

³ בבלי, מסכת בבא מציעא דף נח עמוד ב.

⁴ דברים כז, כד ורש"י שם.

⁵ ויקרא יט, טז. מעניין לציין כי חובה זו עצמה מהווה המשך לפסוק האוסר לשון הרע.

⁶ רבנו יונה ברבי יהודה גירונדי, מגדולי ישראל בספרד במאה הי"ג, שערי תשובה, שער שלישי, סימן רכא.

⁷ הרמב"ם, משנה תורה, הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק א הלכה ו.

⁸ הרב ישראל מאיר הכהן, מחבר הספר "חפץ חיים", כבר עמד על הנזק המרובה היכול להיגרם כתוצאה מלשון הרע

המופץ באמצעות הדפסת כתבים או תליית פשקווילים (עיין שמירת הלשון עמ' כח).

⁹ ר' חיים בן עטר, מחבר הספר "אור החיים", ויקרא כד, י.

¹⁰ הרב שמשון רפאל הירש בפירושו לתורה על הפסוק "ארור מִכָּה רעהו בסתר": "חטא זה, יותר מכל חטא אחר, הופך לחטא שבשגרה ואדם נכשל בו בכל יום ובכל שעה. משום כך לא נאמר פה "מִכָּה" (בסגול), המורה על מעשה חד פעמי, אלא נאמר "מִכָּה" (בצירה) – והוא מתאר אדם שלשון הרע נעשה לו עניין שבשגרה ותכונה של אופי".

¹¹ דברים כז, ט.